

דגם תשובות – תורה שבעל פה, במעגלי המשנה, מס' 005381, חורף תשפ"ב

הערה למעריך: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחן.

פרק ראשון

על הנבחן לענות על שש מן השאלות 1-9.

1. תורה ומצוות

א. (1) אדם צריך לעסוק גם בתורה וגם בעבודה לפרנסתו.

(2) גורמת לו לא לחטוא. אָן: מסיחה דעתו מן החטא.
(עמ' 84-85)

ב. היגיעה בתורה גורמת לאדם שלא לחטוא כי בעקבות לימוד התורה הוא יודע כיצד עליו להתנהג ולכן לא יחטא. היגיעה בעבודה גורמת לאדם שלא לחטוא כי היא מועילה לפרנסתו והוא אינו צריך לעבור עבירות כדי להתפרנס (עמ' 85).

ג. התורה שאדם לומד בטלה כי הוא אינו עובד ואין לו ממה להתפרנס ["אם אין קמח אין תורה"] (עמ' 84-85).

2. צדקה, אמת ויושר

א. (1) עני העובר ממקום למקום שנשאר ללון בעיר.

(2) צורכי לינה: מיטה, כרים וכסתות.
(עמ' 96)

ב. (1) הדין: לא ייטול מן התמחוי.

טעם הדין: תמחוי מתחלק בכל יום, ולכן מי שיש לו מזון שתי סעודות, שהוא שיעור המזון המספיק ליום אחד, אינו רשאי ליטול מן התמחוי.

(2) תמחוי הוא כלי שאוכלין בו, קערת מזון.

גבאי התמחוי היו עוברים בכל יום בבתי עם כלי, ואוספים מכל בית מן התבשילים שבישלו.

(עמ' 96-97)

3. תפילה

א. (1) דעה א [רב] – מעין כל ברכה וברכה [קיצור של כל ברכה מן הברכות האמצעיות וחתימתה].

דעה ב [שמואל] – ברכת הבינונו [ברכה אחת שיש בה מעין כל הברכות האמצעיות וחתימה אחת: שומע תפילה].

(2) דעת רבי עקיבא: אם שגורה התפילה בפיו של האדם [כלומר שהוא רגיל בה, שהוא יודע אותה בשלמותה] – ינהג כדעת רבן גמליאל [יתפלל תפילת שמונה עשרה], ואם אין התפילה שגורה בפיו – ינהג כרבי יהושע [יתפלל מעין שמונה עשרה].

(עמ' 127-129)

ב. אדם רוכב על חמור והגיע זמן תפילה (עמ' 133).

ג. (1) המטרה: כדי שכל ישראל יתפללו למקום אחד [למקום קדוש, למקום השראת השכינה].

(2) מי שגר באילת יתפלל לכיוון צפון, מי שגר בקרית שמונה יתפלל לכיוון דרום ומי שגר בתל אביב יתפלל לכיוון מזרח.

(עמ' 133-134)

4. ברכות

א. דבר שאינו מן הצומח.

דוגמה: חלב, גבינה, ביצים [למעריך]: על התלמיד לכתוב דוגמה אחת. לקבל כל דוגמה מתאימה].

ב. (1) נובלות – תמרים גרועים. אג: פרי שהיה על העץ ונפל לפני שהבשיל. גובאי – חגב [טהור].

(2) פירוש א – גובאי אינו מין קללה כי לא התקלקל ממה שהיה [לא השתנה לרעה].

פירוש ב – גובאי הוא מין קללה כי הוא מזיק ואוכל את התבואה.

(עמ' 144–145)

5. שבת

א. הלכות שבת הן כמו הררים שתלויים בשערה, כלומר, דברים גדולים שנסמכים על דבר חלש. ה"הררים" הן הלכות שבת

המרובות שיש בהן פרטים ופרטי פרטים, וה"שערה" היא המקרא המועט, שרק רומז על ההלכות המרובות (עמ' 153).

ב. (1) טעם הדין במקרה א – נעילת הבית היא צידת הצבי ולכן הנועל בשבת חייב משום מלאכת צד.

טעם הדין במקרה ב – כל אחד מן השניים שנעלו יחדיו עשה רק חצי מלאכה, ולכן הם פטורים, כי החיוב הוא רק

על עשיית כל המלאכה על ידי אדם אחד.

(2) המקרה: שניים נעלו את הבית יחדיו, וכל אחד מהם אינו יכול לנעול את הבית לבדו.

הם חייבים במקרה זה כי כל אחד מהשניים עשה מלאכה שלמה, ובלעדיו הצבי לא היה ניצוד.

(עמ' 172–173)

6. מועדים – ראש השנה

א. (1) – קול השופר מעורר את האדם לבקש רחמים על חטאיו מאדון הרחמים.

– הקול השבור של השופר מזכיר לאדם שעליו לשבור את יצרו הרע בתאוות העולם ובחטאים.

[למעריך: על התלמיד להסביר טעם אחד].

(2) קול השופר מבטא את הבכי והגניחה של האדם שסיים את תפילתו המילולית והוא מבין שבתפילתו לא הספיק

לומר אפילו משהו ממה שרצה לומר.

(עמ' 177)

ב. (1) הדין: שליח הציבור המתפלל מוסף [בראש השנה] הוא שתוקע בשופר [ולא המתפלל שחרית]. אג: תוקעים בשופר

בזמן תפילת מוסף, ולא בתפילת שחרית.

טעם הדין: בשעת השמד היו שומרים ששמרו בשעת תפילת שחרית שלא יתקעו בשופר, ולאחר סיום תפילת

שחרית הם הלכו, ולכן תקעו בשופר בתפילת מוסף.

(2) ראש השנה הוא יום שנועד לתפילה, הכנעה, יראה מה', תשובה, תחינה ובקשת מחילה, ולכן אין אומרים בו הלל

שמבטא שמחה.

(עמ' 184–185)

7. מועדים – סוכות

א. דוגמה: הולך להקביל פני רבו, הולך לפדיון שבויים.

[למעריך: על התלמיד לכתוב דוגמה אחת. לקבל דוגמאות מתאימות אחרות].

טעם הפטור: אדם שעוסק במצווה אחת פטור ממצווה אחרת [אפילו בשעה שאינו עסוק במצווה הראשונה].

(עמ' 201–202)

ב. (1) מותר לאכול מאכל מועט מחוץ לסוכה רק כדי לא להיות רעב ולא כסעודה קבועה. דוגמה: שני תמרים, אוכל פחות

מכביצה [הערה למעריך: לקבל כל דוגמה מתאימה].

(2) גם במגורים בבית לפעמים אוכלים אכילת עראי מחוץ לבית. אג: "תשבו כעין תדורו".

(שם)

ג. (1) לא, חכמים אלה לא נהגו לפי דין המשנה שמצוטטת בסעיף ב. במשנה המצוטטת כתוב שמותר לאכול אכילת

עראי מחוץ לסוכה, ורבן יוחנן בן זכאי טעם מן התבשיל שזו אכילת עראי, ורבן גמליאל אכל שתי כותבות ושתה

מים שגם זו אכילת עראי, ולמרות זאת הם הקפידו לאכול בסוכה.

(2) חכמים אלה החמירו על עצמם [והמחמיר על עצמו שלא לאכול אפילו אכילת עראי מחוץ לסוכה – הרי זה משובח].

(שם)

8. קטע שלא נלמד

- א.** אם יודע לקרוא – קורא בספרים אחת לשלושים יום.
אם אינו יודע לקרוא – גולל את הספרים אחת לשלושים יום.
הטעם: כדי שהספרים לא יתעפשו.
- ב.** (1) אסור למוצא ללמוד בספרים נושא חדש שעדיין לא למד אותו כי במקרה זה יצטרך להתעכב זמן רב באותו מקום בספר ויריעת הספר תתבלה.
(2) כאשר שניים קוראים יחד בספר אחד, כל אחד מהם ימשוך את הספר אליו והספר עלול להיקרע.

9. יסודות תורה שבעל פה

- א.** אנשי כנסת הגדולה הם מאה ועשרים נביאים וזקנים שהיו בתחילת ימי הבית השני.
הרקע ההיסטורי: העולים מהגולה לא ידעו לדבר בלשון הקודש, והיה צורך לקבוע בעבורם מבנה תפילה ונוסח אחיד.
(עמ' 11)
- ב.** התקנה: תוקעים בשופר ביום טוב של ראש השנה שחל בשבת בכל מקום שיש בו בית דין [הערה למעריב]: לקבל תקנות נוספות של רבן יוחנן בן זכאי].
המטרה: לשמר בלב עם ישראל את זכרו של המקדש. אנ: לעורר את הכמיהה אל בית המקדש. אנ: לכוון אורחות חיים רוחניים ללא מקדש.
(עמ' 15)
- ג.** התוקף של תקנות חכמים מבוסס על הסכמת עם ישראל.
דוגמה: רבנו גרשום גזר חרם על מי שנושא שתי נשים, והחרם התקבל כמו איסור תורה בקהילות שקיבלו עליהן חרם זה.
[הערה למעריב]: לקבל כל תקנה של חכמים].
(עמ' 56–57)

פרק שני

על הנבחן לענות על שתיים מן השאלות 10 – 12.

10. בין אדם לחברו

- א.** (1) מרחיקים גורן קבועה מן העיר כדי שהמוץ לא יזיק לבני העיר.
(2) ברישא שיעור ההיזק ידוע ולכן כתבו חכמים שיעור מדויק, ובסיפא שיעור ההיזק אינו ידוע ולכן כתבו באופן כללי "כדי שלא יזיק".
(עמ' 250–251)
- ב.** העיקרון הוא: אדם העושה מעשה שעלול להזיק, אחראי למנוע נזק לסביבתו גם אם הוא עושה את המעשה בשטח הפרטי שלו (עמ' 250).
[הערה למעריך: תלמיד שלא כתב שהאחריות היא על אדם זה גם אם המעשה נעשה בשטח הפרטי שלו – יקבל מחצית מן הניקוד].

11. כבודו של אדם

- א.** (1) הכבוד שאדם זוכה לו הוא תוצאה של הכבוד שהוא מכבד אחרים. לכן כבוד חברך צריך להיות חביב עליך ככבודך כי כבוד חברך הוא הסיבה לכבוד עצמך.
(2) לא לשתוק כאשר פוגעים בחבר אלא להגיב בדיוק כפי שהיה מגיב אילו פגעו בכבודו.
(עמ' 257)
- ב.** כבוד החבר אינו קשור רק ליחס בינך לבינו אלא גם ליחס כלפי הקב"ה (עמ' 254).

12. שמיטה ופרוזבול

- א.** העם נמנעו מלהלוות זה לזה מחשש שההלוואה לא תוחזר להם עד סוף השנה השביעית, והשביעית תשמט את ההלוואה. בעקבות תקנת ה"פרוזבול" נפתרה בעיה זו כי כל מלווה הכותב פרוזבול אין השביעית משמטת את חובו.
(עמ' 297–298)
- ב.** התשובה: חכמים לא שינו דבר בתורה, אלא רק קבעו כיצד יש לנהוג במציאות החיים בהתאם להלכה הקבועה. תקנת ה"פרוזבול": ההלכה הקבועה היא שהמוסר שטרותיו לבית דין אינו משמט. אומנם אנשים לא נהגו במציאות החיים למסור שטרותיהם לבית דין, ובא הלל וקבע שזה יהיה הנוהג במציאות החיים.
(עמ' 299)